

**TAJEMNICA
ADWOKACKO-RADCOWSKA
I NOTARIALNA ORAZ INNE
ŚRODKI OCHRONY ZAUFANIA
W POSTĘPOWANIU CYWILNYM**

redakcja naukowa Sławomir Cieślak

TAJEMNICA ADWOKACKO-RADCOWSKA I NOTARIALNA ORAZ INNE ŚRODKI OCHRONY ZAUFANIA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

redakcja naukowa Sławomir Cieślak

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 14 stycznia 2022 r.

Przedmowa
Sławomir Cieślak

Słowo wstępne
Janusz Jankowski

Recenzent
Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-985-1

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Przedmowa	17
Słowo wstępne	21
Część I	
Ochrona tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego w sądowym postępowaniu cywilnym	23
Izabella Gil	
Pełnomocnik zawodowy (adwokat lub radca prawny) jako świadek w postępowaniu cywilnym	25
1. Wstęp	25
2. Rola pełnomocników zawodowych w postępowaniu cywilnym	26
3. Rola świadka w postępowaniu cywilnym	28
4. Rozumienie terminu „tajemnica zawodowa”	31
4.1. Zakres podmiotowy tajemnicy zawodowej	33
4.2. Zakres przedmiotowy tajemnicy zawodowej	34
4.3. Zakres temporalny tajemnicy zawodowej adwokatów i radców prawnych	36
5. Ograniczenia zachowania tajemnicy zawodowej adwokatów i radców prawnych	37

6. Adwokat lub radca prawny jako świadek – ekspert	44
7. Wnioski końcowe	45
Bibliografia	46

Krzysztof Knoppek

Problem tajemnicy adwokackiej w kontekście prawa świadka do odmowy odpowiedzi w postępowaniu cywilnym	49
1. Uwagi wprowadzające	49
2. Rozgraniczenie prawa odmowy zeznań i prawa odmowy odpowiedzi	50
3. Sytuacja procesowa i ustrojowa adwokata występującego w sprawie w charakterze świadka i w charakterze strony	51
4. Zakres przedmiotowy tajemnicy adwokackiej	55
5. Zakres podmiotowy tajemnicy adwokackiej	56
6. Problem dopuszczalności odstępstw od zachowania tajemnicy adwokackiej	60
7. Wnioski końcowe	63
Bibliografia	64

Anna Machnikowska

Tajemnica zawodowa radcy prawnego w kontekście postępowania cywilnego	65
1. Wprowadzenie	65
2. Podstawa prawna obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej radcy prawnego w postępowaniu cywilnym	68
3. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej w postępowaniu cywilnym, w którym strona dokonała zwolnienia radcy prawnego z tajemnicy na potrzeby złożenia zeznania, oraz w postępowaniu, którego radca prawny jest stroną	86
4. Wnioski końcowe	91
Bibliografia	92

Część II**Inne środki ochrony zaufania strony do pełnomocnika profesjonalnego w postępowaniu cywilnym 95****Sławomir Cieślak****Zaufanie strony a zaostrożenie rygorów procesowych stosowanych w odniesieniu do wadliwych czynności adwokatów i radców prawnych w postępowaniu cywilnym 97**

1. Wprowadzenie 97
2. Założenia wstępne 98
3. Analiza wypadków ustawowego zróżnicowania rygorów procesowych stosowanych w odniesieniu do wadliwych czynności pełnomocników profesjonalnych oraz stron niekorzystających z takiego zastępstwa 100
 - 3.1. Konsekwencje prawne wniesienia przez pełnomocnika profesjonalnego pisma procesowego dotkniętego brakami formalnymi (art. 130^{1a} k.p.c.) 100
 - 3.2. Wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem nieopłacony przez pełnomocnika profesjonalnego (art. 328 § 4 k.p.c.) 106
 - 3.3. Pouczenie strony niezastępowanej przez pełnomocnika profesjonalnego (art. 357 § 2 zdanie drugie k.p.c.) 108
 - 3.4. Sankcje stosowane w stosunku do czynności objętych przymusem adwokacko-radcowskim 110
4. Wnioski końcowe 120
- Bibliografia 121

Andrzej Jarocho**Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu cywilnym, czyli od przyprawców do gwarantów profesjonalizmu procesowego 123**

1. Uwagi wstępne 123
2. Adwokat i radca prawny jako profesjonalni pełnomocnicy stron w postępowaniach sądowych 125
3. Przymus radcowsko-adwokacki jako ograniczenie zdolności postulacyjnej 130

4. Przymusowe zastępstwo adwokacko-radcowskie jako kwalifikowana forma czynności procesowych	132
5. Przymus adwokacko-radcowski jako gwarancja wysokiego poziomu postępowania sądowego	133
6. Zakres stosowania przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniach karnym, sądownoadministracyjnym, przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz innych	134
7. Przymus adwokacko-radcowski w Kodeksie postępowania cywilnego	138
8. Kierunki i podstawy zmian zakresu przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniu cywilnym	142
9. Wnioski końcowe	145
Bibliografia	147

Marcin Kostwiński

Zastępstwo adwokata lub radcy prawnego niemającego

brać udziału w rozprawie w kontekście ochrony zaufania strony

do profesjonalnego pełnomocnika	149
1. Uwagi wstępne	149
2. Stosunek łączący stronę i profesjonalnego pełnomocnika	153
3. Powinność ustanowienia zastępcy przez adwokata lub radcę prawnego	161
4. Przyczyny odroczenia rozprawy dotyczące profesjonalnego pełnomocnika	165
5. Wyłączenie możliwości ustanowienia zastępstwa przez stronę	175
6. Podsumowanie	178
Bibliografia	180

Grzegorz Sikorski

Zaufanie strony a ważne przyczyny zwolnienia od obowiązku

zastępowania strony w procesie przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego przez sąd (art. 118 § 3 k.p.c.) **183** |

1. Uwagi wstępne	183
2. Pomoc prawna z urzędu uregulowana w innych niż Kodeks postępowania cywilnego aktach prawnych	185

3. Ustanowienie pełnomocnika z urzędu na gruncie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	188
4. Zwolnienie z obowiązku obrony	189
5. Przyczyny zwolnienia z obowiązku obrony	191
6. Ocena utraty zaufania przez sąd	192
7. Działania pełnomocnika, które mogą doprowadzić w oczach klienta do utraty zaufania, w przepisach art. 118 § 5 i 6 k.p.c.	193
8. Wypowiedzenie przez stronę pełnomocnictwa pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu	194
9. Utrata zaufania jako powód do upadku pełnomocnika (obrońcy) w postępowaniach regulowanych przez inne przepisy	195
10. Działanie pełnomocnika z urzędu po zwolnieniu go z obowiązku zastępowania strony	196
11. Wnioski końcowe	197
Bibliografia	197

Szymon Śniady

Brak fiskalny wniosku o uzasadnienie orzeczenia wniesionego przez pełnomocnika	199
1. Wstęp	199
2. Znaczenie wniosku o uzasadnienie orzeczenia	200
3. Dopuszczalność zaostżenia rygору w zależności od podmiotu składającego wniosek o uzasadnienie	202
4. Postępowanie z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia dotkniętego brakami	204
5. Wnioski końcowe	207
Bibliografia	208

Tadeusz Zembrzowski

Zaufanie strony a odmowa sporządzenia przez pełnomocnika nadzwyczajnego środka zaskarżenia	209
1. Wprowadzenie	209
2. Bezwzględny przymus adwokacko-radcowski	211
3. Odmowa sporządzenia i wniesienia środka zaskarżenia	217

4. Antycypacyjna weryfikacja celowości wnoszenia środka zaskarżenia	219
5. Opinia o braku podstaw do wniesienia środka zaskarżenia	222
6. Ochrona przed arbitralnością decyzji pełnomocnika	225
7. Wykonywanie zastępstwa procesowego a zaufanie	227
8. Wnioski końcowe	228
Bibliografia	229

Sandra Zientalewicz

Kilka słów w odpowiedzi na pytanie, czy wymogi stawiane profesjonalnemu pełnomocnikowi muszą być wyższe niż stawiane stronie działającej osobiście

niż stawiane stronie działającej osobiście	235
1. Wprowadzenie	235
2. Czynności procesowe związane z sumiennością podejmującego je podmiotu	236
3. Czynności procesowe związane z bieżącym zaangażowaniem w przebieg postępowania	242
4. Czynności procesowe związane ze znajomością regulacji prawnych oraz praktyki orzeczniczej	246
5. Wnioski końcowe	254
Bibliografia	257

Część III

Ochrona zaufania stron do przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych – ujęcie porównawcze

Lech Borzemski

Tajemnica notarialna	261
1. Zakres tajemnicy notarialnej	261
2. Zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy	263
3. Udostępnienie dokumentów zawierających informacje objęte tajemnicą	269
4. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa składane przez notariusza	272
5. Fizyczne bezpieczeństwo dokumentu notarialnego	273
Bibliografia	274

Radosław Olszewski

Wybrane zagadnienia tajemnicy adwokackiej, radcowskiej i notarialnej w postępowaniu karnym	275
1. Tajemnica zawodowa w postępowaniu karnym – zagadnienia wstępne	275
2. Zwalnianie z tajemnicy zawodowej w postępowaniu karnym	277
3. Tajemnica obrończa	283
4. Związanie tajemnicą zawodową osoby pociąganej do odpowiedzialności karnej lub dyscyplinarnej	284
5. Wnioski końcowe	286
Bibliografia	289

Jarosław Pączek

Orzeczenie angielskiego Sądu Najwyższego z 27.11.2020 r. [2020] UKSC 48, Lord Reed, Lord Hodge, Lady Black, Lord Lloyd-Jones, Lady Arden w sprawie Halliburton przeciwko Chubb	
Tajemnica zawodowa arbitrów – „poufne ujawnienie”, czyli nowy sposób zarządzania konfliktami interesów	291
1. Wprowadzenie	291
2. Halliburton przeciwko Chubb – przedmiot sporu i podstawy rozstrzygnięcia	295
3. Stanowisko Instytucji Arbitrażowych	303
4. Polskie przepisy dotyczące zachowania tajemnicy zawodowej arbitrów	305
5. Wnioski końcowe	312
Bibliografia	314

Tomasz Strumiłło

Poufność arbitrażu i mediacji w sprawach cywilnych	317
1. Wprowadzenie	317
2. Cel ustanowienia poufności arbitrażu i mediacji. Wartości chronione tajemnicą arbitrażu i mediacji	318
3. Podstawy normatywne poufności arbitrażu i mediacji	321
4. Zakres poufności mediacji	326
5. Zakres poufności arbitrażu – kwestie ogólne	329
6. Rodzaj postępowania arbitrażowego a jego poufność	332
7. Med-Arb	340

8. Poufność arbitrażu i mediacji a powinność ujawniania informacji dotyczących konfliktu interesów	341
9. Poufność arbitrażu i mediacji a złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	342
10. Poufność arbitrażu a jawność postępowania sądowego związanego z postępowaniem arbitrażowym	347
11. Materialnoprawne konsekwencje naruszenia poufności arbitrażu i mediacji	354
12. Procesowe gwarancje zachowania poufności	357
13. Obowiązek zachowania poufności przez arbitra lub mediatora a tajemnica zawodowa	363
14. Podsumowanie i postulaty <i>de lege ferenda</i>	366
Bibliografia	368

Część IV

Materiały uzupełniające	373
--------------------------------------	------------

Program II Ogólnopolskiej Konferencji Aksjologicznej w Łodzi – 26.03.2021 r.	375
--	------------

Nadesłane wystąpienia przedstawicieli Patronów Honorowych Konferencji:

Wystąpienie Wiceprezesa Krajowej Rady Notarialnej – not. Tomasz Kot	381
Wystąpienie Wiceprezesa Krajowej Rady Radców Prawnych – r.pr. Ewa Gryc-Zerych	383
Wystąpienie Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w Łodzi – adw. dr Sylwester Redel	385

PRZEDMOWA

W kwietniu 2019 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego zostało powołane Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych przy Katedrze Postępowania Cywilnego I. Celem Centrum jest stałe dokonywanie oceny aksjologicznego uzasadnienia dla przyjętego lub projektowanego sposobu ukształtowania instytucji procesowych występujących w postępowaniach cywilnych, w tym zwłaszcza w okresach wzmożonych zmian legislacyjnych wpływających na przekształcanie modelu postępowań cywilnych w Polsce. Zainicjowanie działalności Centrum przypadło na czas uchwalenia nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.¹, której zakres i waga sprawiły, że I Konferencja inauguracyjna działalności Centrum odbyła się w Łodzi 28.11.2019 r. i została poświęcona ocenie tej nowelizacji właśnie na płaszczyźnie aksjologicznej.

Od 2019 r. przedmiotem szczególnie intensywnego dyskursu prawnego w samorządach zawodów prawniczych jest zagadnienie ochrony tajemnicy zawodowej. W ramach owego dyskursu zwraca się uwagę na niedoskonałość aktualnie obowiązującej regulacji w tym przedmiocie i konieczność wypracowania odpowiedniego rozwiązania. Z tego powodu tematem II Konferencji Aksjologicznej (Łódź, 26.03.2021 r.) uczyniono ocenę aktualnego standardu ochrony tajemnicy zawodowej w postępowaniu cywilnym, przy czym nastąpiło to w nieco szerszym kontekście również innych niż tajemnica zawodowa środków ochrony zaufania do zawodów prawniczych. Do instytucji procesowych mających wpływ na zakres zaufania stron do ich profesjonalnych pełnomocników zaliczono: przymus

¹ Zob. ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.).

adwokacko-radcowski, odmowę sporządzenia przez profesjonalnego pełnomocnika nadzwyczajnego środka zaskarżenia, ważne przyczyny zwolnienia od obowiązku zastępowania strony w procesie przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego przez sąd oraz zaostżanie rygorów procesowych w odniesieniu do wadliwych czynności pełnomocników profesjonalnych. Ponadto w ujęciu porównawczym zaprezentowano ochronę tajemnicy adwokackiej, radcowskiej i notarialnej w innych procedurach niż postępowanie cywilne, w tym zwłaszcza w postępowaniu karnym.

Tajemnica zawodowa stanowi jedną z najważniejszych wartości łączących się z wykonywaniem zawodów zaufania publicznego. Jest to zarazem wartość niesamoistna, która ma posłużyć do budowy zaufania między prawnikiem, który wykonuje wolny zawód, a osobą, która poszukuje u niego pomocy prawnej. Znaczenie tej wartości w sposób szczególnie jest dostrzegalne w wypadku adwokata broniącego w sprawie karnej. Adwokat występuje tu jako swego rodzaju „bufor” pomiędzy jednostką a aparatem władzy państwowej (prokuratorskiej i sądowniczej). Rola adwokata jako powiernika informacji przekazywanych przez jednostkę znacząco wzrasta w systemie totalitarnym, jednak pozostaje istotna również w systemie demokratycznym, w którym wartości tajemnicy zawodowej i ochrony zaufania zderzają się z bezpieczeństwem publicznym i finansowym państwa. Rolą samorządu zawodowego zrzeszającego pełnomocnika profesjonalnego jest zaś wspieranie go w działaniach mających na celu ochronę zaufania, które stanowi podstawę relacji łączącej go z osobą poszukującą pomocy prawnej. Brak spójności unormowania ochrony tajemnicy zawodowej w procedurze cywilnej i karnej może prowadzić do dysfunkcyjności regulacji. W szczególności obniżenie standardu ochrony tajemnicy w jednej procedurze może prowadzić w praktyce do podejmowania próby obchodzenia dalej idącej ochrony w innym postępowaniu.

W konferencji *online* wzięli udział przedstawiciele nauki prawa procesowego cywilnego, prawa procesowego karnego, prawa rzymskiego, prawa arbitrażu międzynarodowego z następujących ośrodków naukowych: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

SŁOWO WSTĘPNE

Publikacja „Tajemnica adwokacko-radcowska i notarialna oraz inne środki ochrony zaufania w postępowaniu cywilnym” jest owocem II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej 26.03.2021 r. przez Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych przy Katedrze Postępowania Cywilnego I Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Wzięli w niej udział przedstawiciele prawie wszystkich ośrodków akademickich oraz samorządów zawodów prawniczych: adwokatów, radców prawnych i notariuszy. Po wystąpieniach przedstawicieli patronów honorowych Konferencji odbyły się trzy panele wystąpień uczestników, poświęcone kolejno: tajemnicy zawodowej i zaufaniu do reprezentantów wspomnianych zawodów prawniczych, ocenie wpływu wybranych instytucji procesowych na budowę zaufania stron do pełnomocników oraz zaufaniu do przedstawicieli zawodów prawniczych w ujęciu porównawczym. Zwraca uwagę różnorodność tematyki, co znalazło wyraz w bardzo ożywionej dyskusji po wystąpieniach prelegentów.

Pokonferencyjna publikacja nie ogranicza się do zaprezentowania wystąpień referentów, lecz ma poszerzony zakres, ponieważ jest wzbogacona o opracowania Autorów, którzy brali udział w konferencji, jednak nie wygłaszali referatów. Jest podzielona, podobnie jak program konferencji, na trzy merytoryczne części o zbliżonych, lecz nieco zmodyfikowanych tytułach.

*Prof. dr hab. Janusz Jankowski
Przewodniczący Rady Naukowej
Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych
Łódź, październik 2021 r.*

Część I

**OCHRONA TAJEMNICY
ZAWODOWEJ ADWOKATA
I RADCY PRAWNEGO
W SĄDOWYM
POSTĘPOWANIU CYWILNYM**

Izabella Gil

PEŁNOMOCNIK ZAWODOWY (ADWOKAT LUB RADCA PRAWNY) JAKO ŚWIADEK W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

1. Wstęp

W ramach opracowania podjęte zostały jedynie rozważania na temat występowania adwokatów lub radców prawnych w roli świadka w postępowaniu cywilnym. Opracowanie rozpoczęto od zasygnalizowania roli adwokatów i radców prawnych jako pełnomocników w postępowaniu cywilnym, poza zakresem analizy pozostawiając udział rzeczników patentowych. Wyjaśniono, kto może być świadkiem, w jakich przypadkach świadek może odmówić złożenia zeznań lub odmówić udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytanie. Wskazano na specyfikę czynności adwokatów lub radców prawnych, która wiąże się z koniecznością zachowania tajemnicy zawodowej.

Wybór tematyki opracowania wynika z faktu wprowadzenia zmian do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego¹ odnośnie do możliwości występowania w roli świadków osób posiadających wiadomości specjalne²,

¹ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.).

² Dokonanie zmiany przepisu art. 505⁷ k.p.c. na mocy art. 1 pkt 191 ustawy z 4.07.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7.11.2019 r. Stosownie do zmienionego przepisu art. 505⁷ § 3 k.p.c. złożenie zeznań przez świadka nie

ale przy jednoczesnym pozostawieniu niezmienionych przepisów umożliwiających składanie zeznań przez adwokatów lub radców prawnych jako świadków w postępowaniu cywilnym. Regulacja zawarta w przepisie art. 261 § 2 k.p.c. nie uwzględnia bowiem przepisów zawartych w ustawach korporacyjnych w zakresie zagwarantowania osobom, które zastępowane są przez adwokatów i radców prawnych, co do objęcia tajemnicą zawodową informacji uzyskanych w związku ze świadczeniem pomocy prawnej. Regulacja zawarta w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego pozostaje w kolizji ze specyfiką tajemnicy zawodowej adwokatów i radców prawnych, osłabiając zaufanie do tych grup zawodowych, i może powodować, że strony nie będą przekazywać pełnych informacji w obawie przed możliwością ujawnienia takich informacji podczas zeznań składanych przez zawodowego pełnomocnika w charakterze świadka. Adwokat lub radca prawny przesłuchiwany w charakterze świadka w postępowaniu cywilnym może bowiem odmówić udzielenia odpowiedzi wyłącznie na konkretne pytanie. Należy zatem rozważyć, czy dobro wymiaru sprawiedliwości może uzasadniać ujawnienie przez adwokata lub radcę prawnego tajemnicy zawodowej.

2. Rola pełnomocników zawodowych w postępowaniu cywilnym

Strona w procesie cywilnym może działać osobiście lub przez pełnomocnika procesowego. Stosownie do przepisu art. 86 k.p.c. strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników. Działanie pełnomocnika jest równoznaczne z działaniem samego mocodawcy (art. 95 § 2 k.c.). Zasada ta dotyczy także pełnomocnika procesowego (art. 86 k.p.c.)³. Zastępstwo strony (uczestnika) postępowania przez pełnomocnika ma zasadniczo charakter fakultatywny, tym bardziej że ustanowienie pełnomocnika zawodowego adwokata, radcy prawnego lub rzeczownika patentowego nie

stoi na przeszkodzie zasięgnięciu jego opinii jako biegłego, także co do faktów, o których zeznał jako świadek, nawet jeżeli uprzednio sporządził opinię na zlecenie podmiotu innego niż sąd.

³ Postanowienie SN z 20.03.2019 r., V CZ 108/18, LEX nr 2647148.

W związku z tym, że pełnomocnik procesowy działa w cudzym imieniu i na cudzy rachunek, jego zasadniczą rolą jest ochrona interesów strony, którą reprezentuje, posiadając informacje objęte tajemnicą zawodową.

3. Rola świadka w postępowaniu cywilnym

Przepisy regulujące przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka w postępowaniu cywilnym zostały zawarte w art. 259–277 oraz w art. 242¹, 242² i 505⁷ k.p.c. Zeznania świadka stanowią jeden ze środków dowodowych, za pomocą których możliwe jest wykazanie twierdzeń o faktach. Ten środek dowodowy zalicza się w literaturze przedmiotu do dowodów o charakterze osobowym, ale jednocześnie traktowany jest jako dowód w znaczeniu pojęciowym, ponieważ zeznania świadków wyrażają treść pojęciową⁶. Dowód z zeznań świadków, jak i pozostałe środki dowodowe powinny być oceniane przez sąd rozstrzygający merytorycznie sprawę na podstawie przepisu art. 233 k.p.c.

W roli świadka może występować tylko osoba fizyczna. Rola ta sprowadza się do złożenia zeznań o faktach, o których posiada informację i może tę wiedzę przekazać. Informacja o faktach może zostać przez świadka uzyskana w sposób bezpośredni – na podstawie własnych obserwacji⁷, lub w sposób pośredni, a więc na podstawie relacji innych osób (tzw. świadek ze słyszenia)⁸.

Jedynie w doktrynie została podjęta próba zdefiniowania świadka – jako osoby, która została wezwana przez organ procesowy do przekazania mu w trybie procesowego przesłuchania posiadanych przez siebie wiadomości o badanym przez organ procesowy fakcie, spełniająca określone w ustawie warunki do wystąpienia w tej roli⁹. Za świadka należy uznać

⁶ B. Kaczmarek-Templin [w:] *Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory czynności sądowych i pism procesowych*, red. Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, Warszawa 2015, s. 562.

⁷ K. Knoppek, *Pojęcie świadka w znaczeniu procesowym*, „Palestra” 1982/4–5, t. 26, s. 20.

⁸ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 515.

⁹ K. Knoppek, *Pojęcie świadka...*, s. 23.

osobę fizyczną, która ma albo powinna mieć informacje o faktach, które będą podstawą ustaleń w toku prowadzonego postępowania rozpoznawczego przez sąd¹⁰.

Natomiast przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie definiują, kogo należy uznać za świadka, lecz jedynie określają w przepisie art. 259 enumeratywny katalog podmiotów, które nie mogą występować w roli świadka. Stosownie do przedmiotowego przepisu świadkami nie mogą być:

- 1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń;
- 2) wojskowi i urzędnicy niezwolnieni od zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” oraz osoby zobowiązane do zachowania tajemnicy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ich zeznanie miałyby być połączone z jej naruszeniem;
- 3) przedstawiciele ustawowi stron oraz osoby, które mogą być przesłuchane w charakterze strony jako organy osoby prawnej lub innej organizacji mającej zdolność sądową;
- 4) współuczestnicy jednolici.

Przy czym współuczestnik sporu, niebędący współuczestnikiem jednolitym, może być świadkiem co do faktów dotyczących wyłącznie innego współuczestnika (art. 260 k.p.c.). Ponadto mediator nie może być świadkiem co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji (art. 259¹ k.p.c.).

W doktrynie wyróżnia się świadka w znaczeniu procesowym (formalnym) oraz w znaczeniu faktycznym (materialnym)¹¹. Świadkiem w znaczeniu procesowym będzie osoba, która została przez organ prowadzący postępowanie wezwana do złożenia zeznań¹², ale nie zawsze taka osoba

¹⁰ K. Ziemianin, *Dowód z zeznań świadka w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2019, s. 58.

¹¹ K. Knoppek, *Pojęcie świadka...*, s. 20.

¹² W. Miszewski, *Proces cywilny w zarysie. Część pierwsza*, Warszawa–Łódź 1946, s. 166.

Tajemnica zawodowa jest jedną z najważniejszych wartości łączących się z wykonywaniem zawodów zaufania publicznego. W książce kompleksowo ujęto ochronę zaufania do adwokata, radcy prawnego i notariusza w postępowaniu cywilnym, z uwzględnieniem różnych środków jej zapewnienia. Do szerokiego kontekstu instytucji procesowych mających wpływ na zakres zaufania do profesjonalnych pełnomocników zaliczono m.in.:

- przymus adwokacko-radcowski,
- odmowę sporządzenia przez profesjonalnego pełnomocnika nadzwyczajnego środka zaskarżenia,
- ważne przyczyny zwolnienia od obowiązku zastępowania strony w procesie przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego przez sąd,
- zaostrzenie rygorów procesowych w odniesieniu do wadliwych czynności pełnomocników profesjonalnych.

Przedstawiono ocenę obowiązującej regulacji, poszukiwano optymalnych rozwiązań i sformułowano postulaty *de lege ferenda*. Porównawczo omówiono także ochronę tajemnicy zawodowej w postępowaniu karnym oraz poufność pozasądowych postępowań cywilnych, tj. arbitrażu i mediacji.

Publikacja zainteresuje praktyków, przede wszystkim adwokatów, radców prawnych i notariuszy, a także aplikantów zawodów prawniczych. Będzie też cenną lekturą dla pracowników naukowych zainteresowanych omawianą problematyką.

Sławomir Cieślak – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; profesor zwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego; kierownik Katedry Postępowania Cywilnego I WPiA UŁ; profesor z tytułem honorowym zwyczajnego w Zakładzie Postępowania Cywilnego na WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; adwokat; wiceprezes Sądu Arbitrażowego Polski Centralnej przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Łodzi; wiceprzewodniczący Rady Fundacji na rzecz Bezpiecznego Obrotu Prawnego ustanowionej z inicjatywy Krajowej Rady Notarialnej w Warszawie; redaktor naczelny czasopisma naukowego „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” i autor wielu publikacji naukowych.

978382469851 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8246-985-1

9 783824 69851

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 149 ZŁ (W TYM 5% VAT)